

Column

Doemdenken in de informatica

Jaap van Manen

De ontwikkelingen rond computer en computer-gebruik zijn turbulent. De opkomst van de PC heeft gemaakt dat de belangstelling voor en de kennis van computersystemen explosief is toegenomen. PC-privéregelingen, gebruikersvriendelijkheid, lage prijzen, hobbyclubs: ze zijn alle zeer bevorderlijk voor de ontwikkeling van de informatica.

De gewone gebruiker is geëmancipeerd. De informaticus bepaalt niet meer wat goed voor hem is: dat doet hij/zij zelf. De grote vrijheid is aangebroken, maar het zijn sterke schouders die de weelde kunnen dragen. Het kopiëren van programma's is voor velen acceptabel. Het verbieden van spelletjes op een bedrijfscomputer is 'not done'. Het spelenderwijs binnendringen van andermans bestanden wekt bewondering.

What's in a name? Ik denk heel veel, want de benaming bepaalt de associaties. Als voorbeelden daarvan mogen dienen de verschijnselen software-piraterij en kraken. De associaties zijn ludiek: we denken aan één-ogige zeerovers uit een ver verleden, aan Radio Veronica en aan jongeren op kamers. Een Belg die elektronische brievenbussen leegt van ministers heeft de sympathie van velen.

Nog een modern begrip uit de wereld van de informatica: computervirussen. De associatie is verontrustend. In het brein van een destructieve geest is een ziekte ontstaan die zeer besmettelijk is en desastreus kan zijn. De dragers van het virus kunnen zijn softwarepiraten, die programma's kopiëren, onderhoudsmonteurs in dienst van computerleveranciers, accountants die op hun PC contact maken met de systemen van hun cliënten. Deze opsomming is beslist niet uitputtend. Daarbij komt dat de herkomst van virussen vrijwel niet is te achterhalen en dat de virusprogrammeurs eigen werknemers kunnen zijn of hun

familieleden, maar ook functionarissen van andere organisaties waarmee men communiceert. Boze tongen beweren zelfs dat softwareproducenten virussen (doen) inbrengen die pas actief worden als een programma (illegaal) gekopieerd wordt. Deze manier om auteursrechten te beschermen lijkt mij wel zeer rigoreus en onrechtvaardig. Door besmetting worden immers ook vele onschuldigen het slachtoffer. Het inbrengen van virussen zou wel heel kortzichtig zijn van de softwareleveranciers, want het computervirus lijkt bedreiging nummer één voor de wereld van de informatica.

De behoefte aan informatische geneeskunde dringt zich op. Het denken over preventie en diagnose staat echter nog in de kinderschoenen. Uiteraard zijn vele maatregelen tot preventie denkbaar, maar een sluitende beveiliging zal niet mogelijk zijn zonder een grote beperking van de vrijheid. Kopiëren mag niet meer. Uitwisseling van gegevens alleen dan als voldaan wordt aan een groot aantal voorwaarden. Het PC-gebruik in combinatie van bedrijfsvoering en activiteiten thuis zal wellicht worden uitgebannen. Met andere woorden: de verworvenheden van het PC-tijdperk staan op de tocht. Is hier sprake van doemdenken? Tegen de, met een zieke geest behepte, virusprogrammeurs kan men zich moeilijk beschermen. We moeten hopen dat hun aantal beperkt is en dat de vindbaarheid van de bonafide informatici groot genoeg is om ons immuun te maken voor deze vreselijke ziekte. Het computervirus is een uiting van het computervandalisme. Dat vandalisme maakt deel uit van

Drs. J. A. van Manen is vennoot van Deloitte Dijksterhuis en buitengewoon universitair hoofddocent accountancy, Rijksuniversiteit Groningen.

het brede gebied van de computercriminaliteit. Voor deze vorm van criminaliteit zijn veel organisaties in toenemende mate kwetsbaar. De vermindering van deze kwetsbaarheid is een noodzaak die vraagt om bijzondere aandacht van diegenen die verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de informatieverwerking in een bedrijf of instelling. De door de deskundigen aanbevolen maatregelen ter vermindering van de kwetsbaarheid hebben veelal consequenties voor de gehele organisatie en zijn van invloed op de wijze van werken van velen.

In dit jaar zal in het MAB een aantal artikelen worden opgenomen die handelen over de beveiliging van organisaties tegen computercriminaliteit. Ook zal aandacht worden besteed aan andere aspecten van kwetsbaarheid van organisaties ten gevolge van de automatisering.

Deze onderwerpen kunnen van belang zijn voor accountants, informatica-adviseurs, informatiemanagers, maar zeker ook voor diegenen die in algemene managementfuncties de verantwoordelijkheid dragen voor het doelgericht en in continuïteit functioneren van organisaties.

Accountants- controle en schattingen

Drs. J. A. van Manen

Samenvatting

Ingegaan wordt op de betekenis van schattingen voor de jaarrekening en op de verantwoordelijkheid van de accountant dienaangaande.

In de jaarrekening worden zowel 'harde', uit registraties afgeleide gegevens als 'zachte', op schattingen gebaseerde gegevens verwerkt. De mate waarin de effecten van schattingen het beeld van de jaarrekening beïnvloeden kan per jaarrekening verschillen. Daarom is het van belang dat de normen voor de jaarrekening zodanig worden aangepast dat in de jaarrekening de op schattingen gebaseerde gegevens worden onderscheiden van de harde gegevens. De effecten van schattingen dienen in de jaarrekening zichtbaar te worden gemaakt.

De verantwoordelijkheid voor de schattingen ligt primair bij de leiding, de accountant dient de redelijkheid ervan te toetsen. Hij dient zich ervan te verzekeren dat hij de beschikking krijgt over de informatie die nodig is om de redelijkheid te kunnen beoordelen. Ook het toezichthoudend orgaan (de raad van commissarissen) heeft een verantwoordelijkheid ten aanzien van de redelijkheid van schattingen. De accountant dient toe te zien op een juiste en volledige informatiever-schaffing inzake schattingen door de leiding aan de raad van commissarissen.

1 De betekenis van schattingen

Een jaarrekening dient er toe de lezer ervan

Drs. J. A. van Manen is vennoot van Deloitte Dijksterhuis
Dien en buitengewoon universitair hoofddocent
accountancy, Rijksuniversiteit Groningen.